

بررسی ابعاد حقوقی برنامه جامع اقدام مشترک (برجام)

و

رابطه‌ی آن با اصل، منقسم شور سازمان ملل متحد

سارا فاموری

دکتر حمید الهویی نظری

عضو هیات علمی دانشگاه تهران

سرشناسه	: فاموری، سارا، ۱۳۷۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی ابعاد حقوقی برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) و رابطه‌ی آن با فصل هفتم منشور سازمان ملل متحد/ سارا فاموری، حمید الهویی نظری.
مشخصات نشر	: یاسوج: انتشارات رزبان، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۲ ص؛ ۱۴×۵/۱۴/۵ س.م.
شابک	: 978-622-999688-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: ص.ع. به انگلیسی:
یادداشت	: Sara Famoori, H. Alnoii Nazari. Examining the legal aspects of joint ...
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۲۲۱] - ۲۴۱.
موضوع	: برنامه جامع اقدام مشترک، ۲۰۱۵ م. ۱۴ ژوئیه
موضوع	: Joint Comprehensive Plan of Action, 2015 July 14
موضوع	: سازمان ملل متحد. شورای امنیت -- قطعنامه‌ها
موضوع	: United Nations . General Assembly -- Resolutions
موضوع	: انرژی اتمی -- ایران -- سیاست دولت
موضوع	: Nuclear energy -- Government policy -- Iran
شناسه افزوده	: الهویی نظری، حمید، ۱۳۴۳ -
رده بندی کنگره	: ۸۶۷۵
رده بندی دیویی	: ۱۷ ۷۰۹۲/۳۲۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۳۱۸۰۰۷

یاسوج- خیابان ابن سینا ۲ پلاک ۳۲
نشانی شیراز: کد پستی ۷۱۱۱۱۱۸۵
تلفکس: ۰۷۳۰۴۰۴۵۱ - ۰۷۴-۳۲۲۲۲۲۰۲

بررسی ابعاد حقوقی برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) و رابطه‌ی آن با فصل هفتم منشور سازمان ملل متحد
سارا فاموری- دکتر حمید الهویی نظری

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۹ / شمارگان: ۲۰۰ نسخه / شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۹۶۸-۸-۱
تصویر روی جلد: عبدالملی وزیری / صفحه‌آرا: اطلس دهقانی / چاپ و صحافی: مهر
قیمت ۳۰۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است.

۷۴۴۴۱۸
۱۳۹۹/۷/۱۴

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
دیباچه	۹
پیش گفتار	۱۱
بخش اول: صلاحیت‌ها و محدودیت‌های شورای امنیت به موجب فصل هفتم	۱۵
مقدمه	۱۵
فصل اول: مبانی صلاحیتی شورای امنیت	۱۷
گفتار اول: ماده‌ی ۲۴ منشور	۲۰
گفتار دوم: ماده‌ی ۲۵ منشور	۲۳
گفتار سوم: ماده‌ی ۳۹ منشور	۲۷
فصل دوم: حدود صلاحیت و اختیارات شورای امنیت	۴۰
گفتار اول: کارکرد شبه قضایی شورای امنیت	۴۱
گفتار دوم: کارکرد شبه قانون گذاری شورای امنیت	۴۴
گفتار سوم: اقدامات اجرایی شورای امنیت	۴۸
بند اول: ماده‌ی ۴۰ منشور	۴۹
بند دوم: ماده‌ی ۴۱ منشور - اقدامات غیر نظامی -	۵۱
بند سوم: ماده‌ی ۴۲ - اقدامات نظامی -	۵۴

۵۹	فصل سوم: محدودیت‌های شورای امنیت
۶۰	گفتار اول: اصول و اهداف منشور
۶۴	گفتار دوم: قواعد آمره
۶۷	بخش دوم: پیشینه و ماهیت برجام
۶۷	مقدمه
۶۹	فصل اول: پیشینه‌ی برجام
	گزراش اول: قطع‌نامه‌های فصل هفتمی شورای امنیت در خصوص پرونده‌ی هسته‌ای ایران
۷۲	بند اول: قطع‌نامه‌ی ۱۶۹۶
۷۳	بند دوم: قطع‌نامه‌ی ۱۷۳۷
۷۴	بند سوم: قطع‌نامه‌ی ۱۷۴۱
۷۵	بند چهارم: قطع‌نامه‌ی ۱۸۰۳
۷۸	بند پنجم: قطع‌نامه‌ی ۱۸۳۵
۷۹	بند ششم: قطع‌نامه‌ی ۱۹۰۹
۸۰	بند هفتم: قطع‌نامه‌ی ۱۹۸۴
۸۲	بند هشتم: قطع‌نامه‌ی ۲۰۴۹
۸۳	گفتار دوم: موافقت‌نامه‌ی ژنو
	فصل دوم: ماهیت برجام و سنجش آن براساس موازین حقوق معاهدات
۸۷	گفتار اول: دامنه‌ی شمول ماده‌ی ۲ کنوانسیون ۱۹۶۹ حقوق معاهدات
۸۹	بند اول: مفهوم و ویژگی‌های معاهده
۹۱	بند دوم: نقش عنصر قصد در معاهدات
۹۷	گفتار دوم: موافقت‌نامه‌های نزاکتی یا سیاسی
۹۹	بند اول: مفهوم موافقت‌نامه‌های نزاکتی
۱۰۰	بند دوم: ویژگی‌های موافقت‌نامه‌های نزاکتی
۱۰۴	بند سوم: نقش عنصر قصد در موافقت‌نامه‌های نزاکتی
۱۰۷	گفتار سوم: برجام و موافقت‌نامه‌های نزاکتی
۱۱۱	

بخش سوم: رابطه‌ی برجام و شورای امنیت..... ۱۱۹

مقدمه..... ۱۱۹

فصل اول: اصول تفسیر در حقوق بین‌الملل..... ۱۲۱

گفتار اول: تفسیر معاهدات..... ۱۲۳

بند اول: روش‌های تفسیر..... ۱۲۵

بند دوم: اصول حاکم بر تفسیر معاهدات..... ۱۲۷

گفتار دوم: تفسیر قطع‌نامه‌های شورای امنیت..... ۱۴۲

بند اول: قابلیت و امکان تفسیر قطع‌نامه‌های شورای امنیت..... ۱۴۴

بند دوم: اصول حاکم بر تفسیر قطع‌نامه‌های شورای امنیت..... ۱۵۴

فصل دوم: برجام و قطع‌نامه‌ی ۲۲۳۱..... ۱۶۵

گفتار اول: قطع‌نامه‌ی ۲۲۳۱..... ۱۶۵

گفتار دوم: ماهیت قطع‌نامه‌ی ۲۲۳۱..... ۱۶۸

گفتار سوم: اثر انضمام برجام و قطع‌نامه‌ی ۲۲۳۱..... ۱۷۴

بند اول: نگاهی به صورت جلسه قطع‌نامه‌ی ۲۲۳۱..... ۱۷۵

بند دوم: بیانیه‌ی دبیرکل سازمان ملل متحد..... ۱۸۴

بند سوم: برجام به عنوان بخشی از قطع‌نامه..... ۱۸۵

فصل سوم: برجام در سلسله مراتب قطع‌نامه‌ی بین‌المللی..... ۱۹۲

گفتار اول: ماده‌ی ۱۰۳ منشور ملل متحد..... ۱۹۲

بند اول: بروز تعارض؛ پیش شرط اعمال ماده‌ی ۱۰۳..... ۱۹۷

بند دوم: دامنه‌ی اعمال ماده‌ی ۱۰۳..... ۲۰۰

گفتار دوم: برجام و ماده‌ی ۱۰۳..... ۲۰۷

نتیجه‌گیری..... ۲۱۱

منابع و مأخذ..... ۲۲۱

منابع فارسی..... ۲۲۱

کتاب..... ۲۲۱

مقالات..... ۲۲۲

پایان‌نامه..... ۲۲۳

اسناد..... ۲۲۳

منابع انگلیسی..... ۲۲۴

Books:	224
Articles:	226
Cases:	231
PCIJ:	231
ICJ:	231
Other Cases:	233
Documents: Treaties and Agreements:	233
SC documents:	234
GA Documents:	237
IAEA Documents:	238
Other Documents:	239
Internet Resources:	240

۶. پی‌اف

توافق نامه ستای کشورهای عضو ۵+۱ شامل آمریکا، انگلیس، چین، روسیه، فرانسه، آلمان، سوئد، سوئیس، ایتالیا، ژاپن و اتحادیه اروپا با جمهوری اسلامی ایران مدلی منحصر به فرد را که به فعالیت‌های شورای امنیت است که در تاریخ ۳۰ خرداد ۱۳۹۴ طی قطعنامه ۱۹۲۹، جانب این شورا مورد تأیید نهایی قرار گرفت. این توافق اگرچه با برخی از اعضای آمریکا در تاریخ ۱۸ اردیبهشت ۱۳۹۷ بسیار شکننده گردید و در آستانه از هم پاشیدن قرار گرفت، اما از جنبه‌های گوناگون تنوری و عملی، هم در حوزه‌های حقوقی و هم سایر حوزه‌های سیاسی و روابط بین‌الملل همچنان شایسته نقد و بررسی‌های بسیار است. توافق فوق به سرانجام مطلوبی نرسید لیکن باب طرح مسائلی را واکاوی در حوزه‌های حقوق بین‌الملل و غیر آن را گشود. برجام الگویی ولو ناقص، اما قابل تأمل را در میان شیوه‌های حل و فصل اختلافات بین‌المللی مرتبط با فصل هفتم منشور، نمایش می‌دهد. این سند و خروج از آن ضرورت بحث‌های مربوط به بررسی و تأمل حقوقی و سیاسی شکل‌گیری و شکست و نیز نقش قدرت در انعقاد و یا فروپاشی چنین توافق‌نامه‌هایی را مشهود کرد. برجام همچنین با طرح ضرورت مذاکره و توافق‌های جانبی با کشور تحت تحریم برخلاف نظام سنتی مندرج در فصل هفتم که ۵ کشور دارنده امتیاز و توهنجارهایی را بر سایر دول عضو تحمیل می‌کردند، اعمال مفاد این فصل را با چالش مواجه کرد. توافق نامه مدل

برجام در نهایت با موفقیت همراه نشد اما در ادبیات حقوقی درب بسیاری موضوعات نظیر امکان سنجی‌ها، چالش‌ها، ضرورت‌ها، فرصت‌ها، ضعف‌های نظام منشور در حوزه صلح و امنیت بین‌المللی، تأثیر حقوق بین‌الملل از قدرت، ناکارآمدی منشور و ارکان آن را به روی محققان گشود. بازگشت تحریم‌های یک‌جانبه آمریکا علیه ایران با خروج این کشور از برجام، تحلیل و سنجش این اقدامات بر حسب قطعنامه‌های شورای امنیت و وظایف سازمانی شورا به موجب فصل هفتم، تعهدات ناشی از منشور، امکان فعال شدن موادی مانند ماده ۱۱ منشور در خروج آمریکا، ضرورت اصلاح منشور با توجه به تحولات پس از جنگ در جهان و غیره هر یک شایسته بیشترین توجهات و تحلیل‌های علمی حقوقی می‌باشند.

نوشتار حاضر با معرفی برجام و ارتباط آن با فصل هفتم منشور ملل متحد که با همت و تلاش قابل تقدیر سرکار خانم سارا فاموری و تحت توجهات استاد ارجمند جناب آقای دکتر سید فضل‌الله موسوی در قالب یک اثر تحقیقی به رشته تحریر در آمده است را باید فرصتی مقتنم در راستای سلسله‌ی همین تحقیقات حقوقی ارزیابی کرد.

حمید الهوشان نظری

استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

خرداد ۱۳۹۹